

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 80 0 P 075407 19 Rev
Banjaluka: 4.6.2020. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Tanja Bundalo, predsjednik vijeća, Senad Tica i Gorjana Popadić, član vijeća, u pravnoj stvari tužitelja M.S., B., koga zastupa punomoćnik advokat D.M., B., protiv tuženih RTV FBiH, S., koju zastupa punomoćnik advokat A.B., S. i M.H., S., koga zastupa punomoćnik advokat F.A., S., radi naknade štete zbog klevete, vrijednost spora 10.000,00 KM, odlučujući o reviziji tužitelja izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Bijeljini broj: 80 0 P 075407 17 Gž od 25.3.2019. godine, na sjednici održanoj 4.6.2020. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se usvaja i presuda Okružnog suda u Bijeljini broj: 80 0 P 075407 17 Gž od 25.3.2019. godine preinačava, tako što se žalbe tuženih odbijaju i presuda Osnovnog suda u Bijeljini broj: 80 0 P 075407 16 P od 30.6.2017. godine, potvrđuje.

Obavezuju se tuženi da solidarno, na ime naknade troškova revizionog postupka, isplate tužitelju iznos od 480,00 KM.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Bijeljini broj: 80 0 P 075407 16 P od 30.6.2017. godine, djelimično je usvojen tužbeni zahtjev tužitelja tako što su obavezani tuženi da mu solidarno na ime naknade štete isplate iznos od 5.000,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 18.3.2016. godine, kao dana utuženja, do isplate, te da mu na ime naknade troškova postupka isplate iznos od 2.600,00 KM, sve u roku od 30 dana od dana donošenja presude.

Preko dosuđenog iznosa je zahtjev odbijen.

Presudom Okružnog suda u Bijeljini broj: 80 0 P 075407 17 Gž od 25.3.2019. godine, usvojene su žalbe tuženih i preinačena prvostepena presuda u dosuđujućem dijelu tako što je u tom dijelu tužbeni zahtjev tužitelja odbijen, a ovaj obavezan da tuženim na ime naknade troškova postupka isplati, i to: tuženoj RTV FBiH iznos od 2.580,00 KM, a tuženom M.H. iznos od 2.734,92 KM, u roku od 30 dana od dana donošenja presude.

Tužitelj je obavezan i da svakom od tuženih, na ime naknade troškova žalbenog postupka, isplati iznose od po 280,80 KM, u roku od 30 dana od dana donošenja presude.

Tužitelj revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se pobijana odluka preinači i potvrdi prvostepena presuda, a tuženi obavežu na naknadu troškova revizionog postupka uvećane za troškove žalbenog postupka na ime odgovora na žalbe tuženih.

Tuženi M.H. (u daljem tekstu: drugotuženi) u odgovoru predlaže da se revizija odbaci kao nedozvoljena ili da se odbije, a tužitelj obaveže na naknadu troškova na ime sastava odgovora na reviziju u iznosu od 702,00 KM.

Tužena RTV FBiH (u daljem tekstu: prvotužena) nije podnijela odgovor na reviziju.

Odredbom člana 237 Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 – u daljem tekstu: ZPP), propisano je da stranke mogu izjaviti reviziju protiv pravosnažne presude donesene u drugom stepenu u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude (stav 1); da revizija nije dozvoljena ako vrijednost pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 30.000,00 KM, a u privrednim sporovima 50.000,00 KM (stav 2); da u slučajevima u kojima revizija nije dozvoljena prema novčanom cenzusu, stranke mogu podnijeti reviziju ako odluka o sporu zavisi od rješenja nekog materijalnopravnog ili procesnopravnog pitanja važnog za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, s tim da su pod tačkama 1, 2. i 3. taksativno nabrojani zakonski razlozi koji su od naročitog značaja za izjavljivanje revizije; u slučaju kada se revizija poziva na razloge iz stava 3 ovog člana stranka treba jasno naznačiti pravno pitanje zbog kojeg je podnijela reviziju, uz navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose, te izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (stav 4).

Tužitelj je izjavio reviziju pozivom na odredbu člana 237 stav 3 i 4 ZPP, pa budući da postoji veliki broj predmeta u kojima se naknada štete traži po osnovu klevete i da je odluka drugostepenog suda zasnovana na shvatanju koje nije podudarno sa shvatanjem revizijskog suda u ovoj vrsti spora, radi obezbjeđenja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ovaj sud je reviziju dozvolio.

Revizija je osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu nematerijalne štete u iznosu od 10.000,00 KM na ime klevete.

Usvajajući žalbe tuženih i preinačavajući prvostepenu presudu u dosuđujućem dijelu zahtjeva tužitelja za naknadu nematerijalne štete zbog klevete, tako što je tužbeni zahtjev u cijelosti odbijen, drugostepeni sud je stava da „tvrdnje iz emisije koje proizilaze iz navoda navedenih svjedoka, pa i tuženog M.H. kao jednog od njih, predstavljaju prije svega njihove vrijednosne sudove o tužitelju, a koje je prvotuženi prenio u emisiji. Ma kako oni u ukupnosti djelovali kao činjenične tvrdnje u bitnom se radi o činjenicama čiju je istinitost ili neistinitost gotovo nemoguće dokazati jer bi dokazivanje zahtijevalo dugotrajan postupak uz angažovanje većeg broja stručnih lica, a bez izvjesnog ishoda. Stoga, ove činjenice i ne mogu predstavljati ništa nego vrijednosne

sudove, a za koje se ne može odgovarati u skladu sa članom 6 stav 1 pod a) Zakona o zaštiti od klevete“.

Tužitelj je dokazao, a tuženi nisu osporili, da je prvotuzeni dana 23.2.2016. godine u svojoj emisiji „M.“ objavio, između ostalog, i prilog o tužitelju u kome se na početku priloga navodi da je on bio „u vrhu Vlaseničke vlasti 1992. godine, kada je zvjerski ubijeno oko 3000 Bošnjaka“; da je prikazan papir na kome je otkucana naredba o formiranju logora S. i kaže: „Ovo je naredba o formiranju logora S. koju je potpisao S.A., S. desna ruka“; da je naveden govor H.K. o tome ko je ubijen u logoru S., pa novinar kaže: „svjedoci tvrde, masovni zločini u logoru S. i na drugim lokacijama nisu se mogli dešavati bez znanja M.S. i njegovog brata R.“, dok H.K. tvrdi: „Organizatori su oni svi, u svemu su učesnici oni bili, nisu se izolovali da kažu, eto ne treba to raditi“; da u emisiji drugotuzeni govori o tužitelju da je bio predsjednik Skupštine opštine Vlasenica u toku agresije 1992. godine, predsjednik kriznog štaba opštine Vlasenica i da se nije ništa moglo desiti u tom periodu bez pomenutog, dakle, logor S., prvi u Podrinju, 7500 su građana Bošnjaka iz susjednih opština Podrinja i dijelom iz Federacije iz opštine Kalesija. I njegovi saradnici i članovi porodice koji su obavljali funkcije u Stanici javne bezbjednosti Vlasenica izdavali su „potvrde ko može izaći i biti spašen, ko će ostati i naravno biti ubijen“; da novinar navodi da se slučaj M.S. u Hagu vodi pod A kategorijom, što se odnosi na počinjene najteže ratne zločine, istovremeno pokazujući nekakav dokument, navodno potpisan od strane zamjenika Haškog tužioca Grahama T. Blewitta. i kaže: „M.S. i njegov brat R., tada su u Vlasenici zarobili majku H.N., koja je nedugo zatim strijeljana, a nakon toga M.S. se uselio u stan porodice N.“; da je P.B. pravosnažno osuđen na 22 godine zatvora „bivši pripadnik Vlaseničke policije, pisao porodicama žrtava i optužio braću S. za masovne zločine nad Vlaseničkim Bošnjacima“, te se još navodi da B. tvrdi da su M. i R.S. bili umiješani u izmještanje grobnica i prikrivanje zločina; da drugotuzeni u emisiji kaže da ga je politika SDS-a malo iznenadila, kad SDS zahtijeva da takav čovjek bude viceguverner Narodne banke, pa na kraju zaključuje da bi sva nedjela mogla biti nagrađena pozicijom viceguvernera Centralne banke BiH, na koju bi S. trebao doći iz SDS-ovog tima za finansije.

Članom 1 stav 1 tačka a) Zakona o zaštiti od klevete („Službeni glasnik RS“, broj: 37/01 – u daljem tekstu: ZZK), propisano je da se tim zakonom uređuju prihvatljiva ograničenja slobode izražavanja u pogledu građanske odgovornosti za štetu nanesenu ugledu fizičkog i pravnog lica iznošenjem ili pronošenjem nečeg neistinitog i potvrđuje da pravo na slobodu izražavanja, koje je garantovano Ustavom Republike Srpske i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, predstavlja jedan od osnova demokratskog društva, posebno kada se radi o pitanjima od političkog i javnog interesa.

Pravo na slobodu izražavanja iz člana 10 Evropske konvencije spada u grupu tzv. kvalificiranih prava za koja je karakteristično da prvim stavom definiraju samo pravo, a drugim stavom dopuštena miješanja i ograničenja tih prava, pod uvjetima propisanim tim stavom. Pod uvjetima iz stava 2 člana 10, ta sloboda je primjenljiva ne samo na informacije ili ideje koje nailaze na pozitivan prijem ili se smatraju neuvredljivim ili prema njima postoji ravnodušnost, već i na one koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiravaju državu ili bilo koji dio populacije. Zahtjevi pluralizma, tolerancije i slobodoumnosti znače da sve „formalnosti, uvjeti, ograničenja ili sankcije“ koje se nameću u toj oblasti moraju biti proporcionalne legitimnom cilju koji se želi ostvariti.

Stoga je ključna uloga i zadatak suda da u svakom pojedinačnom slučaju jasno napravi razliku između činjenica i mišljenja (vrijednosne ocjene) jer se postojanje činjenica može dokazati, dok istinitost vrijednosnih sudova nije moguće dokazati.

Redovni sudovi imaju obavezu da ocjene sve relevantne okolnosti konkretnog slučaja, ne samo poštujući odredbu člana 8. ZPP već i standarde prava na slobodu izražavanja garantiranog članom 10 Evropske konvencije, što podrazumijeva utvrđivanje da li je izražavanje upućeno određenom ili neodređenom krugu lica, okolnosti koje se tiču statusa tužitelja i djelatnosti tuženih, cilj i kontekst iznesene informacije, postojanje potrebe da se javnost informira o važnoj temi u širem kontekstu, doprinos debati od opšteg društvenog interesa itd.

Iz sadržaja spornog izražavanja proizilazi da ono nije bilo iznošenje vrijednosnih sudova koji se ne mogu dokazivati, kako to pogrešno cijeni drugostepeni sud, nego da je bilo objavljeno kao iznošenje činjenica u kontekstu učešća tužitelja u najtežim oblicima krivičnih djela protiv čovječnosti, ubistvu, otimanju imovine i formiranju logora za civilno stanovništvo u kojima se zatočena lica mučena i ubijana, a koje za sobom svakako povlače krivičnu odgovornost za tužitelja, pa se za razliku od vrijednosnih sudova mogu dokazati.

Obavješćavanje javnosti o događanjima u ratu u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine, time i o učeću javnih ličnosti u ratu i njihovim postupcima, što uključuje i tužitelja koji je u vrijeme objavljivanja priloga bio kandidat za viceguvernera Centralne Banke Bosne i Hercegovine, jeste legitiman cilj novinara i medija u demokratskom društvu, ali tuženi su imali obavezu ukazati da li su u pribavljanju informacija objavljenih u spornoj emisiji postupali u dobroj vjeri. Kada novinar ima legitiman cilj, kada je u pitanju nešto značajno za javnost, mediji se neće smatrati odgovornim čak i u slučaju da se ispostavi da su činjenice bile neistinite, pod uslovom da su uložili razuman napor u cilju potvrđivanja istinitosti činjenica koje iznose, u skladu sa profesionalnim standardima.

Opšti interes koji dopušta pokretanje pitanja o eventualnim nezakonitim i krivično odgovornim ponašanjima javnih ličnosti, ne može se braniti iznošenjem informacija za koje nije utvrđena istinitost, a koje predstavljaju napad na njihov ugled i koje se, zbog toga, ne mogu smatrati kritikom koju su oni dužni tolerirati s obzirom na poslove i funkcije koje vrše.

Ovaj sud nalazi da je prvostepeni sud pravilnom ocjenom utvrđenih činjenica, izveo pravilan zaključak da se u sadržaju spornog priloga radi o iznošenju činjenica kojima se zadire i vrijeđa privatni i javni ugled tužitelja, odnosno da je sadržaj iznesenih informacija bio takav da je predstavljao napad na tužitelja što je uticalo na povjerenje javnosti i tužitelju nanijelo duševnu bol. Informacije su objavljene u emisiji koja je veoma gledana u udarnom terminu, van sumnje u najmanju ruku na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, i da je njihovim objavljivanjem tužitelj doveden u vezu sa činjenjem većeg broja krivičnih djela, pa čak i krivičnog djela ratnog zločina, za čiju kvalifikaciju moraju postojati relevantni i osnovani dokazi, a koji dokazi nedostaju u spornom prilogu.

Sadržina spornog priloga koji je objavljen 23.2.2016. godine u emisiji „Mreža“ tretirao je isključivo ponašanje tužitelja u periodu rata u Bosni i Hercegovini, objavljen je 20 godina nakon što je rat prestao i pored činjenice da u vrijeme objavljivanja sadržaja protiv tužitelja nije bio u toku krivični postupak ni za jedno od djela iz oblasti ratnih zločina, niti je postojala pravosnažna krivična presuda kojom je oglašen krivim za ratni zločin počinjen na području Vlasenice. Slijedom

navedenih činjenica ovaj sud smatra da je prvostepeni sud, za razliku od drugostepenog suda, pravilno cijenio da uvijek postoji opšti interes javnosti da sazna činjenice vezane za ratne zločine počinjene na području Bosne i Hercegovine, ali da u konkretnom slučaju tuženi nisu postupali „bona fide“ jer su od nadležnih institucija (sud, tužilaštvo policija) mogli prije objavljivanja spornog sadržaja dobiti podatke iz službene evidencije da li je protiv tužitelja u toku krivični postupak ili da li postoji pravosnažna krivična presuda za bilo koje djelo koje se spominje u sadržaju emisije objavljene 23.2.2016. godine. Profesionalni standardi postupanja zahtijevali su od tuženih da izvrše provjeru istinitosti činjenica koje iznose, što im je bilo dostupno i što nisu učinili.

Obzirom da je došlo do preinačenja pobijane odluke to je ovaj sud dužan u skladu sa odredbom člana 397 stav 2 ZPP, da odluči o troškovima cjelokupnog postupka. Kako je revizija u cijelosti usvojena tužitelju, pored dosuđenih troškova iz prvostepenog postupka, pripadaju i traženi troškovi na ime sastava revizije u iznosu od 480,00 KM, po članu 2 tarifni broj 2 Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službeni glasnik RS“, broj: 68/05). Tužitelju se ne priznaju troškovi na ime sastava odgovora na žalbu tuženih u iznosu od 480,00 KM, jer se ne radi o trošku koji je bio potreban radi vođenja parnice (član 387 stav 1 ZPP).

Primjenom odredbe člana 250 stav 1 ZPP, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednik vijeća:
Tanja Bundalo

Za tačnost otpravka ovjerava
rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podrašćić